Op pad met...

Patrick Schilder op het Markermeer

CV Patrick Schilder

1982-1986	LTS, T-stroom, Elektrotechniek
1986	start met vissen op de VD64
1988	neemt samen met zijn oudste broer de VD64 over
1988-heden	vennoot van VOF Schilder en Schilder
2001	investeert in een nieuw schip en twee extra visvergunningen
2008	ontwikkelt de Overlevingsbak voor bijvangst
2011	winnaar van de Herman Wijffels Innovatieprijs voor de Overlevingsbak
2012	winnaar van de Verantwoorde Vis Prijs van het Productschap Vis voor het overlevings-systeem bijvangst

Zonder fosfaat geen vis, geen vogel en geen visserman

Vijfentwintig jaar geleden, toen Patrick Schilder beroepsvisser werd, lagen de boten op een zaterdag als vandaag acht rijen dik in de Volendamse haven. Nu is zijn VD64 de enige. In die vijfentwintig jaar zag hij de visstand dramatisch afnemen en in het kielzog daarvan ook de vogelstand. Steevast kreeg de overbevissing door Patrick en zijn collega's de schuld. "Maar hoe kan dat nou, als er niet wordt gevist?" Volgens hem is de Kaderrichtlijn Water (KRW) de reden dat het IJsselmeer veranderd is van een rijke kraamkamer voor vis in een dooie put.

Waarom is volgens jou de visstand zo teruggelopen?
"We vingen vis met grote ogen. Daar begon het mee. Wat was het geval? Het doorzicht van het water wordt al groter. De zon komt op de bodem en alles sterft. De vis wordt blind en wordt opgegeten of gaat dood. De driehoeksmossel is ook hard achteruit gegaan. Hoe kan dat nou? Jongens, de zon die raakt de grond. De visdiefjes nemen ook af. Dat komt omdat wij spiering vissen, zeggen Vogelbescherming en de sportvisserij. Dat gaat me echt aan het hart. Daarmee doe je de visserman onrecht aan, want het is het doorzicht. Die spiering zat vroeger toen het water nog troebel was in de kop van de golven. Hij blijft nu op de bodem omdat hij verblind wordt als hij naar boven gaat. Dus die spiering komt niet meer omhoog. Een visdiefke kan tien centimeter diep duiken. Dus die is in het IJsselmeer ten dode opgeschreven. En dat geldt ook voor de visserman. In helder water kun je niet vissen. Vroeger als klein kind vond ik het prachtig om met de kuil te vissen. Met volle kracht aan dat net trekken en dan kijken wat er in zat. Dan zeurde ik: "Vader, gaan we kuil vissen?" En toen heeft hij mij iets geleerd. Hij pakte zo'n grijze ijzeren emmer, vulde die met water en gooide er een witte schelp in. Zo'n schelp had door de eeuwen heen iedereen aan boord. "Als je de schelp op de bodem van de emmer kunt zien liggen", zei hij, "dan vang je niets." Ik zal een emmer vullen. Kijk, hartstikke helder, en nu waait het nog stevig dus is het troebeler dan anders. Als een visserman dit vroeger zag, dan verkocht hij meteen zijn boot."

Dan is de vraag: hoe komt het dat het water zo helder is?
"We hebben in Nederland de KRW met de strengste regels van heel Europa. Het IJsselmeer gaat er aan kapot. Er zit geen fosfaat en geen voeding meer in het water. En wie ziet dat? Dat zien wij. Niemand kan mij wijsmaken dat vissterfte normaal is, dat dat een gezonde situatie is. Toch wordt dat gezegd. De Gouwzee wordt altijd als voorbeeldgebied genoemd. De deltacommissaris zegt: fantastisch gebied, daar is het voor elkaar, zo moet het in de rest van het IJsselmeer ook worden. Ik vraag aan Wim (Wim Kuijken, deltacommissaris, red.): kun je me vertellen wat daar voor mekaar is? Hij zegt: een goede visstand. Wij vissen daar, dus ik nodig hem uit om de volgende dag die 'goede visstand' te komen bekijken. Hij gaat mee en het enige wat we daar vangen is een alvertje. Voor de rest vang je daar niets, echt niets. Dus dit is jouw gezonde visstand? Hij heeft gelijk zijn medewerkers van Rijkswaterstaat op het matje geroepen. Want dat vind je nergens in die mooie

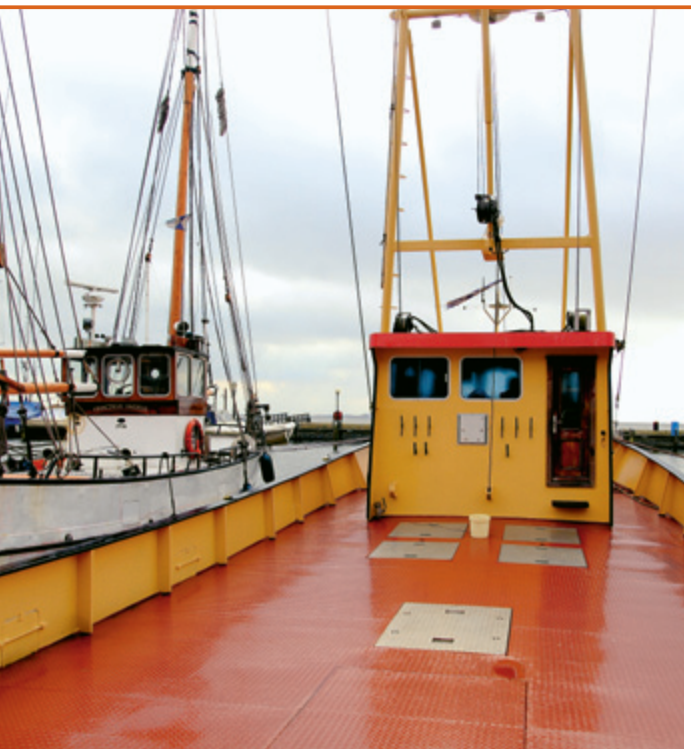

programmaboekjes terug, dat schoon, helder water dramatisch is voor de visstand. Een ander voorbeeld. Imares heeft al meerdere keren vastgesteld dat er in oktober genoeg vis zit in het IJsselmeer. Maar als wij dan in het voorjaar gaan vissen, zien we die vis niet meer. Hoe kan dat? Eerst was het de visserman. Maar wij vissen in de winter niet op kleine vis. Dus waarom is die na de winter weg? Hij is van honger gestorven. Om te overleven moet de vis voor de winter omschakelen op spiering. Maar doordat we nu de KWR hebben zijn er geen voedingsstoffen meer en is de vis in de herfst net te klein om te kunnen omschakelen. Imares zegt dat nu zelf ook.

Op een vergadering in Lelystad ben ik een keer opgestaan en heb gezegd: wat vinden jullie nu belangrijker, de KRW of de Vogel- en Habitatrichtlijn? Want het is een heel simpel verhaal: we kunnen maar aan één voldoen. Als je het water zo schoon maakt als we nu doen, zit er geen voedsel meer in voor die vogels. Die trekken weg. Dus of je wilt vogels of je wilt schoon water. Het kan ook in het midden liggen, maar nu schieten we met die KRW door."

Hoe ziet dat midden er uit en hoe kun je dat bereiken?

"Tien jaar geleden ging het over de driehoeksmossel. Toen heb ik al gezegd: jongens laat de IJssel via Harderwijk stromen. Niet alles, maar een deel. Dat kun je regelen want we hebben daar sluizen. De IJssel is een natuurlijke bron van fosfaat. Laat die voor een deel langs Harderwijk door de Randmeren en het Markermeer stromen. Maak een paar pijpen in de dijk van Enkhuizen naar Lelystad en je brengt de natuurlijke stroming weer op gang, via het IJsselmeer naar het wad. Los je alle problemen

op. Want dan krijg je meer voedsel en vis en ook het blauwalgprobleem los je zo op. En er is een optie om extra fosfaat uit Flevoland via het gemaal De Blocq van Kuffeler op het Markermeer te lozen."

Wat vind je van de plannen om het IJsselmeer natuurlijker te maken zoals de aanleg van vooroevers en de Marker Wadden?
"Met alle respect, hoor, maar ik heb die mensen die over het IJsselmeer praten nog nooit op het water gezien. Weten ze wel waar ze het over hebben? Ze willen gaan ingrijpen op de beste plekken van het Markermeer. Die dijk van Enkhuizen naar Lelystad, waar de Marker Wadden moeten komen, is een cruciaal gebied. Daar trekt de schieraal langs op weg naar de Sargossazee. De doorlaatpunten zitten bij Lelystad en Enkhuizen. Die aal weet: ik moet langs die dijk zwemmen en dan kom ik daar uit. Dat zit in het beest. En daar gaan wij dan een zooitje eilanden tussendoor gooien. Daar is niet over nagedacht. Met iedereen en alles zijn we bezig om die aalstand op peil te krijgen. Dan moet je wel zo goed uitkijken met wat je doet."

Maar kunnen het geen paaigronden voor de vis worden?
"We hadden de beste paaigrond ter wereld. Ze hebben er een eiland opgespoten, De Kreupel, duizenden aalscholvers erbij en weg visstand. Binnen vijf mijl hoef je daar nu niet meer te vissen. Alles is kapot door de aalscholver. En nu dan de Marker Wadden. Bovenaan het lijstje staat: supergoed voor de visstand. Dan gaat mijn haar recht overeind staan. Als ze zouden zeggen: dramatisch voor de visstand, dan zou ik het begrijpen."

Op 4 maart komt het Masterplan Toekomst IJsselmeer uit. Wat zou daar in moeten staan, wat vind jij acceptabel?
"Vijftig procent van de vissers of van de capaciteit moet eraf. Als dat netjes gebeurt heb ik daar niets op tegen, maar bedonder de zaak niet. Zeg gewoon: "Wij doen iets met die KRW, wij gaan delen van het IJsselmeer inpolderen met die Marker Wadden en voor woningbouw en nog wat. Er is nog maar plek voor tien vissers. En die andere tien dat lossen we netjes op." Dan doe je het goed, dan hoor je mij niet. En die tien die willen doorgaan, laat die dan lekker vissen. Die moeten weer meer ruimte krijgen. Dus ook om door te vissen tot bijvoorbeeld oktober op paling. Je krijgt een spreiding van de visserijintensiteit. Laat

een visser op wolhandkrab vissen, laat twee vissers op paling vissen, laat twee vissers op snoekbaars vissen. Dan zie ik het weer zitten. Ik ken die mevrouw Van Kampen goed (de bemiddelaar onder wier leiding het Masterplan is opgesteld, red.). Die is burgemeester van Wieringen geweest en die weet dus wat er met die vissers is uitgehaald. En zij heeft dat meerdere keren ook schandalig genoemd. Zij geniet eigenlijk wel vertrouwen van ons, als ik eerlijk ben. Het grootste probleem is dat er geld moet komen. Er is 2,25 miljoen, maar daar moet geld bij. Volgens mij staat in het Masterplan dat partijen die aan zandafgravingen en inpolderingen doen, financieel moeten bijdragen. De Marker Wadden zullen daaraan moeten bijdragen."
(Patricks verwachting is te optimistisch, zie kader).

Zal door deze sanering de vis- en vogelstand verbeteren?
"Nee dat los je daarmee niet op. Wij gaan gelijk op met de vogels. Als je geen voedsel meer hebt, verdwijnt de visserman en sterft de vogel. We hadden een systeem van vissers en vogels. Langzamerhand zijn de vissers daar uit gehaald. Het systeem verandert. De aalscholver heeft geen concurrent meer en ook geen natuurlijke vijanden. Het gat dat de beroepsvisserij laat liggen wordt direct opgevuld door de aalscholver. Ze zeggen dat er 25.000 koppels zijn, maar volgens mij zijn het er veel meer. Laten we zeggen dat er 100.000 zijn die een pond vis per dag eten. Dat is 50.000 kilogram per dag. Dat vang ik in een jaar niet en in drie jaar ook niet. Wat de aalscholvers op een dag opeten dat vangt de totale IJsselmeervisserij nog niet in een jaar. De aalscholver heeft de fuut en andere soorten verdrongen en leeft nu in een Walhalla. Zijn snelheid onder water is groter dan die van een vis en hij heeft goed zicht. Maar geloof me, de aalscholver komt ook aan de beurt. Nu al heeft hij zijn pad verlegd vanaf De Kreupel naar het Wad. Het is een kwestie van tijd. Ze zullen wegtrekken van honger.
Er zal een nieuw evenwicht ontstaan op een lager niveau. Hoe dat er uit ziet weet ik niet. Wat we zien is dat de houting oprukt, een mooie vis trouwens, maar voor ons niet interessant. Ze brengen niets op. Wat je ook ziet zijn grondels. Die eten alles op wat ze tegenkomen, dus ook de kuit van andere vissoorten. Een megaprobleem wordt dat. Vorig jaar zag je ze nog nauwelijks maar nu hebben we fuiken opgehaald met 100 tot 200 pond er in. Een enorme aanwas in een jaar tijd. Ik ben bang dat ze op korte termijn het IJsselmeer verdelgen. Maar misschien valt het mee. Vissers uit het rivierengebied zeggen dat de grondel voedsel voor de snoekbaars is. De tijd zal het leren. Wij hebben de wijsheid niet in pacht, maar we zien wat er gebeurt. We zijn een soort boswachter. Wij trekken niet zo maar aan de bel."

JOS DEKKER & BAREND HAZELEGER

Masterplan Toekomst IJsselmeer

Een moratorium van drie jaar op de schubvisvangst, dat is het belangrijkste advies uit het Masterplan dat op 4 maart jongstleden werd gepresenteerd. Het rapport is opgesteld door een bemiddelingscommissie met vertegenwoordigers van de omliggende provincies, EZ, Rijkswaterstaat, beroepsvissers, sportvisserij en Vogelbescherming. De regering moet er zich nog over uitspreken.

In 2012 vroeg de provincie Fryslân mevrouw Van Kampen, oud-burgemeester van Wieringen om te bemiddelen bij de vergunningverlening voor de beroepsvisserij op het IJsselmeer-Markermeer-IJmeer. Daar was veel juridisch gedoe over en Fryslân wilde weten hoe de bevoegdheden en verantwoordelijkheden op het IJsselmeer geregeld zijn.

De bemiddelingscommissie spreekt wat dat betreft over een Gordiaanse knoop van conflicterende belangen – beroepsvisserij, natuur, ecosysteem, sportvisserij – en van regelingen als de Visserijwet, de Natuurbeschermingswet, de Kaderrichtlijn Water, Aalverordening enzovoort.

De visstand is op het "absolute dieptepunt" aanbeland, stelt het rapport, maar de visserij blijkt duidelijk niet de enige oorzaak te zijn. Wel moet de visserijinspanning fors afnemen. Het gezamenlijke doel is dat de visstand zich herstelt en dat visstand en visserij in 2021 in balans zijn. Er moet een transitie worden gemaakt naar een duurzame visserij.

Hoe? Daar is de commissie nog niet helemaal uit. Veel voorstellen moeten de komende jaren nog verder uitgewerkt worden of worden niet door alle partijen onderschreven. De meest concrete zaken uit het rapport:

- de commissie stelt voor om de visserij op schubvis volledig stil te leggen de komende drie jaar. Dit al eerder genoemde moratorium kost de beroepsvissers ongeveer 400.000 euro per jaar (stand 2012). De beroepsvisserij wil daarvoor gecompenseerd worden, maar volgens het rijk is dat niet aan de orde, omdat de inkomsten uit de schubvisvisserij bij ongewijzigd beleid ook al fors zouden teruglopen en er nog wel op wolhandkrab en aal gevist mag worden. Hier ligt dus een conflict. Een ander verschil van mening betreft het vangstadvies van Imares waarop het moratorium is gebaseerd. Volgens de beroepsvisserij is daarvoor een model gebruikt dat nog onvoldoende wetenschappelijk onderbouwd is en ook de verzamelde data zouden onvolledig zijn. De sportvisserij plaatst eveneens een kanttekening bij het moratorium. Zij wil dat de visrechten op schubvis naar haar worden overgedragen en stelt haar bijdrage aan het transitiefonds daarvan afhankelijk.
- er komt een fonds van 2,25 miljoen voor de transitie naar duurzame visserij. Hiermee kan de sector versterkt worden – certificering, educatie, promotie – en kunnen duurzame vangsttechnieken als wijdmazige netten en overlevingsbakken voor bijvangst, gestimuleerd worden.
- de beroepsvisserij moet gesaneerd worden. De commissie stelt dat er nog maar ruimte is voor vijf professionele bedrijven (nu 25) of twintig kleinschalig verbrede bedrijven met andere inkomensbronnen naast de visserij.

Het Masterplan Toekomst IJsselmeer vindt u op:
fryslan.nl/10592/masterplantoekomst-ijsselmeer